

1

2

Kobilica *Zeuneriana marmorata* - skriti zaklad Ljubljanskega barja // Paul Veenvliet

1: Samec kobilice *Zeuneriana marmorata* z razprtimi krili med petjem. Čeprav samci kobilice ne zbuja pozornosti s svojo barvo, jih zlahka najdemo po glasnem petju.
foto: Paul Veenvliet

Čeprav je Ljubljansko barje v zadnjih stoletjih zaradi človekovih posegov izgubilo prvotno podobo, tu še vedno najdemo številne redke živali in rastline. Ljubitelji ptic ga radi obiskujejo v času jesenskih in spomladanskih poplav, ko se na poplavnih ravninah na preletu ustavljajo številne ptice. Tudi v pozni pomladi in poleti bomo še posebej na vlažnih travnikih našli številne zanimive ptice, ki pričajo o tem, da Ljubljansko barje še ni izgubilo naravovarstvene vrednosti. Le malokdo pa ve, da prav na Ljubljanskem barju živi zelo redka vrsta kobilice. Tako redka je, da sploh nima slovenskega imena. Z znanstvenim imenom jo imenujemo *Zeuneriana marmorata*.

Kobilico *Zeuneriana marmorata* so sprva poznali le z dveh nahajališč v severovzhodni Italiji, kjer pa je zaradi širjenja naselij in sprememb vodnega režima mokrih travnikov izumrla. Tako je že veljala za izumrlo vrsto, vse do leta 1996, ko jo je na majhnem vlažnem travniku blizu mesta Monfalcone v Italiji (Tržič) našel Roy Kleukers, nizozemski specialist za kobilice. Še večje presenečenje je sledilo leta 2004, ko je to vrsto na Ljubljanskem barju odkril Blaž Šegula. Kobilico *Zeuneriana marmorata* sedaj torej spet poznamo z dveh lokalitet, vendar gre še vedno za zelo redko vrsto, ki jo lahko že manjše spremembe življenjskega prostora pripeljejo na rob izumrtja. Poleti 2008 sem na Ljubljanskem barju opravil raziskavo, s katero sem želel ugotoviti razširjenost in velikost populacije kobilice *Zeuneriana marmorata* ter na podlagi tega podati predlog varstvenih usmeritev.

Dolgočasna črna kobilica?

V Sloveniji smo doslej našli približno 160 vrst kobilic. *Zeuneriana marmorata* pravzaprav ne zbuja pozornosti ne po velikosti, ne po obarvanosti (slika 1). Velika je približno dva centimetra. Zaradi temnih barv se morda zdi celo

nekoliko dolgočasna, a le dokler ne zaslišimo petja samcev. Samci te vrste imajo enega najglasnejših napevov med vsemi v Sloveniji živečimi kobilicami, ki ga slišimo kar 40 metrov daleč. So izredno teritorialni. Ko samec v bližini zasliši tekmeca, spremeni napev v nekakšno svarilno oglašanje. Če se tekmec ne umakne, se vname pravi pretep. V nasprotju z glasnimi samci se samice ne oglašajo, zato jih v gostem rastlinju le težko najdemo. Ker o biologiji te vrste kobilice ni skoraj nič znanega, sem samca in samico nekaj dni opazoval v terariju, nato pa sem ju vrnil v naravo. V terariju se je samec oglašal od jutra do večera, v naravi pa so aktivni med pol deseto zjutraj in šestnajsto uro.

Sledenje glasnemu napevu

Prav glasno petje samcev je močno olajšalo terensko delo. Raziskavo sem začel na območju, kjer je bila kobilica najprej odkrita. Na tem delu sem vsak dan že iz avta preveril aktivnost samcev in nato nadaljeval terensko delo na nova območja. Samci niso pretirano plašni in se jim lahko ob počasni hoji približamo na nekaj metrov, ko jih zaradi velikosti pogosto že lahko opazimo. Te točke sem označil z GPS-om in tako dobil zelo natančne lokacije pojočih samcev. Ker se samci intenzivno oglašajo prek celega dneva, sem s to metodo popisal skoraj vse pojoče samce. Z zbranimi podatki sem tako ugotovil ne le razširjenost vrste na Ljubljanskem barju in vezanost na določene habitate, temveč tudi velikost populacije.

Z nogami v vodi ...

Kmalu sem ugotovil, da ta vrsta kobilice naseljuje vlažne travnike, predvsem tiste, ki jih porašča visoko šašje (slika 2). Tu in tam so bili travniki celo deloma poplavljeni. Nekateri samci so peli z vrbovih grmov. Posamezne osebkje sem našel celo na robu koruznih njiv, vendar le

3

kjer so ti mejili na vlažne travnike. Takoj ko se vlažni travniki prevesijo v bolj suhe travniške površine, sem namesto kobilice *Zeuneriana marmorata* zaslišal tihi napev kobilice beloproge ščebetulje (*Chorthippus biguttulus*), ki je pogosta in značilna vrsta suhih travnikov.

Zeuneriana marmorata na vlažnih travnikih sobiva z nekaterimi drugimi vrstami kobilic, ki tudi sodijo med ogrožene, saj se zaradi človekovih posegov površine vlažnih travnikov hitro zmanjšujejo. Kljub temu pa lahko druge vrste kobilic vlažnih travnikov letijo in tako osvojijo nova območja. *Zeuneriana marmorata* pa ni sposobna leteti, zato so njene populacije še bolj ogrožene.

Na Ljubljanskem barju se zaradi opuščanja kmetijskih površin številne parcele zaraščajo z vrbbami in invazivno tujerodno kanadsko zlato rozgo (*Solidago canadensis*). Čeprav sem se skozi te predele prebil le s težavo, me je zanimalo, ali bom kobilico našel na teh površinah, ki so vsaj deloma vlažne. Kljub velikemu naporu sem posamezne samce zabeležil le na robu takih parcel, v notranjosti gosto zaraščenih površin pa jih ni bilo. Brez dvoma lahko torej zaključim, da tako intenzivno kmetovanje kot opuščanje ekstenzivne kmetijske rabe močno ogroža obstoj kobilice *Zeuneriana marmorata* na Ljubljanskem barju. Zaradi izrazite vezanosti na vlažne habitate pa jo seveda lahko prizadenejo že manjše spremembe vodnega režima s poglobljanjem vodnih kanalov.

Tako redka, da je ostala spregledana

Ob zaključku raziskave ocenjujem, da na Ljubljanskem barju živi populacija približno 1.000 pojočih samcev. Čeprav sem v raziskavi pregledal večji del Ljubljanskega barja, sem kobilice odkril le na jugovzhodnem robu. Populacija je, verjetno zaradi preteklih posegov v njen življenjski prostor, danes razdeljena v dva dela. Največje število pojočih samcev sem zabeležil na mokrotnih travnikih in v sestojih z visokim šašjem vzdolž Ižice, na površini približno 3,5 ha. Veliko manjše število samcev sem našel južno in zahodno od Jelšja pri Škofljici, na površini, ki meri manj kot 1 ha. Tu so v zadnjih letih s poglobljanjem kanalov že bistveno spremenili vlažnost travniških površin.

Ob koncu raziskave na Ljubljanskem barju sem imel že kar dober občutek, v kakšnih habitatih bi lahko kobilico našel tudi drugod. Zato sem obiskal Radensko polje, Cerknjsko polje ter travnike vzdolž Bloščice in Nanoščice, vendar vrste nisem našel na nobeni drugi lokaciji. Trenutno sta edini znani nahajališči kobilice *Zeuneriana marmorata* oddaljeni kar 80 km zračne črte. Za vrsto, ki ne more leteti in ima tako omejene možnosti za širjenje na nova območja, je majhnost in ločenost edinih znanih populacij zaskrbljujoča, saj lahko vrsto hitro izgubimo. Prav zaradi njene redkosti in slabega poznavanja ji doslej v naravovarstvu nismo posvečali posebne pozornosti, čeprav verjetno sodi med najbolj ogrožene vrste nevretenčarjev v Sloveniji. Ko se boste prihodnje poletje sprehajali po Ljubljanskem barju, ne glejte le v nebo za pticami, temveč prisluhnite tudi glasnemu napevu kobilic in jih poiščite v gostem šašju. Kdo ve, če bodo vedno tam?!

Zahvala

Zahvaljujem se Blažu Šeguli in Stanetu Gombocu za podrobnejše informacije o najdbi kobilice na Ljubljanskem barju. Raziskavo je finančno podprl Sklad za varstvo narave Svoze nizozemskih živalskih vrtov (*Natuurbeschermingsfonds van de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen*). Aktivnost sodi v sklop programa dela Zavoda Symbiosis za leti 2008 in 2009, ki ga delno financira Ministrstvo za okolje in prostor. ●

2: *Zeuneriana marmorata* naseljuje predvsem vlažne travnike, porasle z visokim šašjem. foto: Paul Veenvliet

3: Samice se ne oglašajo, zato jih v gostem rastlinju težko najdemo. foto: Paul Veenvliet

LITERATURA:

- Gomboc, S. & Šegula, B. (2005). The finding of *Zeuneriana marmorata* (Fieber, 1853) in Slovenia (Orthoptera: Tettigoniidae). – *Acta Entomologica Slovenica* 13(2): 81-92.
- Kleukers, R., Fontana, P. & Odé, B. (1997). *Zeuneriana marmorata* (Fieber): an endemic bushcricket from the coast of the northern Adriatic sea. – *Atti Acc. Rov. Agiati*, a. 247, ser. VII, vol. VII, B: 63-79.